

„ŽMOGAUS KAIP INDIVIDUALYBĖS VAIDMUO VISUOMENĖJE“

Respublikinė mokslinė-praktinė konferencija

„ŽMOGAUS KAIP INDIVIDUALYBĖS VAIDMUO VISUOMENĖJE“

Respublikinė mokslinė-praktinė konferencija

KAUNO ŠVIETIMO SKYRIUS
KAUNO ETIKOS MOKYTOJŲ METODINIS BŪRELIS

VDU SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

„ŽMOGAUS KAIP INDIVIDUALYBĖS VAIDMUO VISUOMENĖJE“

Respublikinės mokslinės-praktinės konferencijos organizatoriai

Vera Vasiljeva – idėjos autorė, Kauno švietimo skyriaus vyriausioji specialistė

Nijolė Baliukevičienė – Kauno etikos mokytojų metodinio būrelio narė,

Kauno Jono Jablonskio gimnazijos etikos mokytoja metodininkė

Loreta Jankūnienė – Kauno etikos mokytojų metodinio būrelio narė,

Kauno Rokų gimnazijos etikos mokytoja metodininkė

Tomas Pažarauskas – Kauno etikos mokytojų metodinio būrelio narys,

Kauno Juozo Grušo meno gimnazijos vyresnysis etikos mokytojas

Irina Stanislovavičienė – Kauno etikos mokytojų metodinio būrelio narė,

Kauno Aleksandro Puškino gimnazijos etikos mokytoja ekspertė

Polina Žemaitienė – Kauno etikos mokytojų metodinio būrelio pirmininkė,

Kauno Kovo 11-osios gimnazijos etikos mokytoja ekspertė

Leidinio rėmėjas

Kauno miesto administracijos

Švietimo skyrius

Leidinį sudarė

Vera Vasiljeva

Vera Vasiljeva

Švietimo skyriaus vyriausioji specialistė

Žmogaus būtis mūsų Žemėje

Koks gražus Tavo pasaulis –
Taip džiaugsmingai žydi gėlės,
Taip balsingai gieda paukščiai,
Taip laisvai srovena upės,
Taip galingai ošia girios,
Taip švelniai plazdena vėjai,
Taip spalvingai spindi rasos –
Koks gražus Tavo pasaulis...

Kiekvienas mūsų, gyvendamas Žemėje, turi suvokti savo paskirtį, apsispręsti dėl savo būties principų ir įsisąmoninti buvimo čia tikslą.

Gimstame jau turėdami tam tikrą potencialą: atsinešame sveikatos duomenis, intelekto savybes, polinkius, gabumus ir talentus. Kaip mes visą tai panaudosime gyvenime – ar puoselėsime, tobulinsime, ar, atvirkščiai, ignoruosime, naikinsime – svarbus kiekvieno žmogaus sprendimas.

Individualybės ugdymui labai didelę įtaką turi šeima – kaip tėvai auklėja vaiką, ar pastebi ir ugdo jo gabumus, ar sukuria darnią aplinką jam augti, būti sveikam, tobulėti. Šeimoje įskiepytos dorinės vertybės – požiūris į žmones, visuomenę, gamtą, lydi mus visą gyvenimą. Šis pamatas yra svarbus ir fundamentalus žmogaus gyvenimo pagrindas, sąlygojantis kokią savo būties pastatą mūsų Žemėje pastatysime – žėrinčius rūmus ar sukrypusią lūšną...

Šioje individualybės formavimo ir formavimosi veikloje nemažas vaidmuo tenka ugdymo įstaigoms (darželiui, mokyklai, kolegijai, universitetui) ir, pirmiausia, – žmonėms, su kuriais ten susitinkame. Jaunystėje pasirenkame gyvenimo draugus, profesiją, apsisprendžiame dėl savo būties prioritetų, imame drąsiai įgyvendinti svajones ir jau ryškėjantį tikslą – t. y. toliau renčiame gyvenimo pastatą (sienas, duris, langus), renkames jo interjerą savo pasirinktų dorinių prioritetų, socialinių santykių, užsibrėžtų planų ir kuriamų vizijų pavidalu. Taip kyla žmogaus būties pilis arba kėpso bakūžė... Viskas priklauso nuo to, kokias savybes ugdome, kiek įdedame nuoširdžių pastangų ir veiklos, puoselėdami savo gyvenimo grožį.

Ir, pasibeldus brandai, jau reikia turėti savo būties namus – moralines vertybes, santykio su žmonėmis ir gamta principus, darnų sąskambį savyje ir šeimoje. Tas rimties ir darnos įsigalėjimas aplink mus – kaip patvarus ir saugus pastato stogas, kuris, sulaukus garbaus amžiaus, leidžia žmogui jaustis tvirtai, žinant, kad gyventa ne veltui. (Ir paskutinis atodūsis – kaip žvakės dūmelis, pakylantis aukštyn pro mūsų būties namų kaminą...☺).

Tokie žmogaus būties tarpsniai Žemėje...

Tad kokie turi būti svarbiausi buvimo čia pasirinkimai, žmogaus vieta, paskirtis, jo gyvenimo prasmė?

Šiandien matome daug destruktivių reiškinių: naudojant begalę cheminių medžiagų teršiama aplinka, naikinama flora ir fauna, genų inžinerijos poveikyje veši augalų, gyvūnų, netgi žmogaus mutacija, vis labiau iškreipiamas Žemės veidas šuoliais tolstant nuo pirmąsias harmonijos ir grožio.

Todėl būtina išsaugoti tai, kas dar likę, atkurti tai, kas prarasta. Siekiant šio tikslo kiekvienas mūsų iš vartotojo-vandalo turi tapti kuriančiu ir atsakingu žmogumi. Reikia sukurti tokią būtį, kad žmogaus santykiuose su žmogumi, visuomene, gamta dominuotų sąmoningo ir doro Žemės gyventojų vertybės, kad mūsų mintys ir poelgiai būtų tokie, kurių – ne gėda.

Tik saugodami ir augindami savo širdyje Šviesą, gebėdami ją dalintis, tikėdami, mylėdami ir kurdami darną, galėsime gyventi mūsų gražioje, taikioje ir palaimintoje Žemėje, tapusioje šviesia buveine žmogui ir medžiui ir paukščiui ir žvėriui ir gėlei ir Dievui.

Kristina Statkutė

istorijos mokytoja metodininkė,
Kauno Antano Smetonos gimnazija

Koks turi būti tikrasis lyderis: mokytojo lyderystė siekiant sėkmingo kasdienio darbo su mokiniais (teorija ir praktika)

Raktiniai žodžiai: lyderis, lyderystė, iniciatyva, organizacijos kultūra, gimnazija.

Lyderystės, kaip naujos švietimo strategijos, įgyvendinimas švietimo organizacijose priklauso nuo daugelio veiksnių. Vienas jų – švietimo organizacijų vadovų ir pedagogų nuostatos bei orientacijos tiek lyderystės, tiek savo organizacijos tikslų, misijos įgyvendinimo, organizacijos kultūros atžvilgiu.

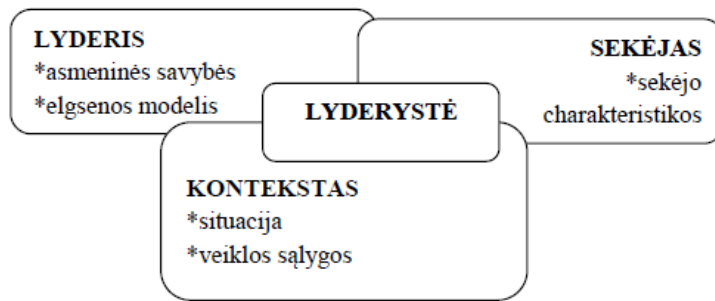
Pranešimo tikslas – atskleisti lyderystės svarbą kasdieniame mokyklos darbe su mokiniais, lyderystės principus, raiškos formas, pagrindines lyderių savybes.

Lyderystė mokykloje yra įvardijama kaip švietimo politikos prioritetas daugelyje pasaulio valstybių ir Lietuva šiuo klausimu nėra išimtis.

Mokyklos veikla yra efektyvi tuomet, kai ištekliai yra panaudojami tikslingai, organizacijoje vyrauja palankus klimatas ir pasiekiami rezultatai, pažanga bei yra jaučiamas sistemingas, nuoseklus užsibrėžtų tikslų siekimas.

Lyderystė – tai gebėjimas sudominti ir telkti žmones išskirtiniams rezultatams pasiekti, nebūtinai susijęs su formaliais įgaliojimais ir neapsiribojantis veikimu organizacijos viduje. Yra išskiriamos trys pagrindinės lyderystės sudedamosios dalys:

- įtaka,
- žmonių grupė,
- bendro tikslo siekimas.

Lyderystė – tai kūrybinė ir dvasinė galia, kai lyderiui paklūstama, ne todėl, kad privaloma, o todėl, kad to norima, ko pasekmėje lyderystė geriausiai atsiskleidžia kaip trijų elementų sąveika: lyderis, sekėjas, kontekstas išnagrinėti lyderystės galimybių raišką švietimą reglamentuojančiuose teisiniuose dokumentuose.

Lyderystė – tai „*gebėjimas sudominti ir telkti žmones išskirtiniams rezultatams pasiekti, nebūtinai susijęs su formaliais įgaliojimais ir neapsiribojantis veikimu organizacijos viduje*“ (Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcija, 2008).

Savo kasdiniame darbe su mokiniais gimnazijos mokytojai remiasi keturiais transformacinės lyderystės principais:

- tikslo įtaka,
- intelektualiu skatinimu,
- įkvepiančia motyvacija,
- skatinančia parama (vykdo individualius stebėjimus).

Mokyklos vadovybės, t.y. formalių lyderių paskatinimas neformaliems lyderiams, moralinis palaikymas, lojalumas, įtraukimas į mokyklos veiklą, sudaro realias prielaidas stiprinti organizacijos kultūrą, skatina neformalių lyderių iniciatyvas ir tokiu būdu konsoliduoja gimnazijos bendruomenę.

Kasdienis mokytojo darbas su mokiniais skatina remtis įgalinančios lyderystės principų, kuri yra orientuota į sekėjų skatinimą tobulinti valdymo ir savęs, kaip lyderių, formavimo kompetenciją, kuri įgyvendinama per tokias funkcijas:

- konsultavimą,

- delegavimą,
- savęs tobulinimą,
- mentorystę,
- konfliktų valdymą,
- komandos formavimą.

Kauno Antano Smetonos gimnazijos veikla remiasi bendromis kultūrinėmis normomis, bendrais idealais, todėl vyrauja tvirti moraliniai saitai, yra galimas bendravimas, bendradarbiavimas, įpareigojimų pasidalijimas, pasitikėjimas deleguojant užduotis. Čia ypač svarbus yra emocinis lyderystės lygmuo, susijęs su gebėjimu reaguoti į aplinką ir suvokti, atpažinti, suprasti ir patenkinti kitų poreikius bei sustiprinti motyvaciją.

Gimnazija sistemingai vykdo *Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijos gaires*(2008):

- Kuria ir įgyvendina organizacijos švietimo viziją, tikslus ir strategijas;
- Organizuoja ir valdo švietimo procesą;
- Įtraukia bendruomenę ir yra atvira socialiniams partneriams.

Patys geriausi to pavyzdžiai yra gimnazijos įgyvendinami tarptautiniai, respublikiniai ir mokykliniai projektai.

Gimnazija nuolat teikia paraiškas projektų finansavimui Erasmus Plus ir kitose programose.

Comenius projektas “Developing Empathy For Animals” – tai priemonė skatinti mokinių atvirumą, novatoriškumą, gyvūnų teisių žinojimą tam, kad žinoti ir suprasti savo teises, ugdyti savitarpio supratimo ir pagalbos jausmus, lavinti užuojautą gyvūnams, bendrauti ir sąveikauti su Europos šalių mokiniais bei propaguoti Europinę dimensiją ir aktyvų pilietiškumą. Projekto numatytos veiklos padėjo gerinti mokinių IT ir anglų kalbos kompetencijas, kurti Europines komunikacines, kooperuojančias ir besimokančias bendruomenes.

Gimnazija priklauso tarptautiniam ELOS (Europa kaip mokymosi aplinka mokykloje) mokyklų tinklui. Gimnazija dalyvauja tarptautiniuose „EMILE klasė“ (integruotas dalyko ir prancūzų kalbos mokymas (-is) ir CLIL (integruotas dalyko ir anglų kalbos mokymas (-is) projektuose. Gimnazija siekia įdiegti specializuoto ugdymo krypties pagrindinio ir vidurinio kartu su humanitarinių ir socialinių mokslų ugdymu programas.

Sistemingas kasdienis darbas mokytojų darbas su mokiniais lyderystės kontekste pasireiškia per tradicijas, ceremonijas, ritualus, komunikaciją, ryšį su mokiniais, mokinių tėvais, bendruomene ir kitomis mokyklomis bei per mokyklos darbuotojų elgesį, jų lojalumą, rodomą gimnazijai.

Kauno Antano Smetonos gimnazijoje sistemingai vystoma mokytojų ir mokinių lyderystė taip stiprinant organizacijos kultūrą.

Suvokiama, kad tik turintys viziją, kūrybiški, atsakingi formalūs ir neformalūs lyderiai optimizuoja mokyklos organizacijos veiklą, prisideda prie efektyvesnio užsibrėžtų rezultatų siekimo, gerina gimnazijos gyvenimo kokybę ir veikia organizacijos kultūrą.

Kadangi lyderystės raiškai Lietuvos švietimo sistemoje yra skiriamas ypatingas dėmesys, Kauno Antano Smetonos gimnazijos administracija ir mokytojai kasdieniu savo darbu su mokiniais stengiasi ugdyti jaunosios kartos lyderius, taip išreiškiant nuostatą – ***tik lyderiai išugdo lyderius.***

Literatūra:

1. Beresnevičiūtė V., Dagytė V., Dapkus G., Katiliūtė E.; Savičiūtė D. (2011). *Longitudinis lyderystės raiškos švietime tyrimas*. Prieiga per internetą: <http://www.lyderiulaikas.smm.lt/>.
2. Dukynaitė R. (2015). *Lyderystė. Sampratos, klasifikacijos, požymiai*. – Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
3. *ETUCE politinis dokumentas dėl lyderystės mokykloje*. (2012). Prieiga per internetą: <http://www.svietimoprofsajunga.lt>.
4. Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcija. (2008). *Valstybės žinios*, Nr. 138-5461.
5. Goleman D. (2014). *Why Leaders Need a Triple Focus*. Prieiga per internetą: <http://greatergood.berkeley.edu>.

6. Hargreaves A. (2007). Sustainable Leadership and Development in Education: creating the future, conserving the past. *European Journal of Education*, Vol. 42, No. 2, p. 223-233.
7. Harris A. (2010). *Pasidalytoji lyderystė mokykloje. Ateities lyderių ugdymas*. – Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
8. Lambert L. (2011). *Lyderystės gebėjimai ir tvari mokyklų pažanga*. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras.
9. Leithwood K., Jantzi D. (2010). Transformational leadership, in Davies, B. *The Essentials of School Leadership*, (p. 37–52.). – /Los Angeles: Sage.
10. Nedzinskaitė R. (2013). Mokytojas lyderis – visuomenės varomoji jėga. *Švietimo problemos analizė, balandis, Nr. 1(87)*, p. 1-7.
11. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija. (2013). *Valstybės žinios*, Nr. 140-7095.
12. Veisheh S., Mohammadi E., Pirzadian M., Sharafi V. (2014). The Relation between Transformational Leadership and Organizational Culture. *Journal of Business Studies Quarterly*, Volume 5, Number 3, p.113-124.

Emilija Bartkutė, Violeta Eizentaitė

Kauno „Aušros“ gimnazija

Kūryba kaip savęs atradimo būdas ir savirealizacija

(gabumai, talentai, genijus)

Turbūt kiekvienas esate girdėję tokią sąvoką kaip savirealizacija, t.y. žmogaus fizinių, emocinių, mentalinių ir dvasinių duotybių visuma, atskleidžianti tikrąjį pasaulimą, bet ar kiekvienas esate apie tai susimąstę? Apie savo gabumus, talentus, kaip dažnai tai atsiskleidžia jūmyse ir jūsų kasdieniame gyvenime? Į tai įsigilinus, manau, ne vienas sutiktų su mano nuomone, jog atrasti save yra labai svarbus dalykas mūsų gyvenime. Ieškoti savęs turime nuo mažens norit gyventi gyvenimą, kuriuo galėsime džiaugtis. Chirologė Asta Svirkienė teigia, jog: „Sąmoningas savirealizacijos pasirinkimas prasideda aštuoniolikos-devyniolikos metų. Tai ypatingai svarbus periodas, kai pradedamas kloti pagrindas tolesniam žmogaus gyvenimui“. Taigi vienas iš būdų realizuoti save yra kūryba.

Taigi, dauguma žmonių jaučia poreikį tobulėti. Stimulas realizuoti savąjį potencialą yra natūralus ir būtinas. Ir vis dėlto tik nedaugelis žmonių jį pasiekia. Manau esate pajutę savyje poreikį kažką keisti, siekti savirealizacijos, darytai tai ką iš tiesų norite. Jei taip, aš viena iš jūsų. Bet ar susimąstėte kas trukdo jums siekti šio tikslo? Viena iš pagrindinių priežasčių yra baimė kažką keisti savo gyvenime, baimė būti kitokiam, nepripažintam, baimė netekti to, ką jau turite. Visa tai nustumus į šoną ir einant savirealizacijos link viskas pakrypsta gerąja linkme ir tada tampama žmonėmis, kuriais kažkada nedrąsiais svajojome būti. Ruošiantis šiam pristatymui atradome talentingą psichologą Eibrahamą Maslow. Jis sudarė žmogaus poreikių hierarchiją, kurią sudaro 5 dalys, iš kurių svarbiausia, jo nuomone – savęs realizavimo poreikis. Maslow manė, kad poreikis save realizuoti yra toks pats stiprus kaip ir poreikis valgyti arba kvėpuoti. Jeigu žmogus šio poreikio netenkina, jis nesijaučia laimingas. Jis taip pat teigė, jog žmonės turi būti tuo, kuo jie gali būti. Jie turi likti ištikimi savo prigimčiai. Kitas įdomus dalykas, kurį suradome nagrinėdamos šio psichologo veiklą, tai save išreiškiančių žmonių charakteristiką. Manau šioje salėje yra ne vienas žmogus siekiantis save atrasti ir išreikšti

bei besistengiantis save realizuoti, todėl įdėmiai klausykite ir galbūt rasite būtent tokių būdo bruožų kuriuos galėsite prisitaikyti patys sau.

Taigi, šiems žmonėms būdinga:

- **Adekvatesnis realybės suvokimas.**

Save išreiškiantys žmonės sugeba suvokti juos supantį pasaulį, įskaitant kitus žmones, teisingiau bei nešališkiau nei kiti. Jie mato tikrovę tokią, kokia ji yra, o ne tokią, kokią norėtų matyti. Jie mažiau reiškia emocijas ir objektyviau vertina reiškinius, ir neleidžia lūkesčiams bei baimėms paveikti jų vertinimus. Jie taip pat yra tolerantiškesni prieštaravimui ir neapibrėžtumui.

- **Savęs, kitų ir gamtos priėmimas**

Save išreiškiantys žmonės gali priimti save tokius, kokie jie yra. Jie ne per daug kritiškai savo trūkumams ir silpnybėms.. Jų neslegia perdėtas kaltės, gėdos ir nerimo jausmas – tos emocinės būsenos, kurios kamuoja daugelį žmonių, kurie bijo būti savimi.

- **Nuoširdumas, paprastumas ir natūralumas.**

Save išreiškiančių žmonių elgesys pasižymi tuo, kad jame nėra dirbtinumo ir noro padaryti įspūdį.

- **Atsidavimas darbui.**

Save išreiškiančios asmenybės nėra egocentriškos, o veikiau orientuotos į problemas, kurias laiko aukštesnėmis už jų tiesioginius poreikius.

- **Nepriklausomybė: vienvėsių poreikis.**

Save realizuojantiems žmonėms reikia, kad vidinis jų gyvenimas būtų neliečiamas. Kadangi jie nesiekia užmegzti su kitais priklausomybės santykių, gali mėgautis turtinga draugyste.

- **Nepriklausomybė nuo kultūros ir aplinkos.**

Iš čia išdėstytų charakteristikų galima spręsti, jog save realizuojantys žmonės veikia laisvai ir nepriklausomai nuo fizinės bei socialinės aplinkos.

Tai štai kokią charakteristiką sudarė Eibrahamas Maslow, nagrinėdamas žmones siekiančius būti „tobuliausia savo versija“. Pagal psichologą šie žmonės pasiekė tokį

asmenybės raidos lygį, koks potencialiai yra duotas kiekvienam iš mūsų. Taigi dar kartą galime pabrėžti savo galimybių realizavimo svarbą mūsų gyvenime.

Platono teiginys

Kitas dalykas, kurį sumanėme aptarti šio pristatymo metu, yra vieno garsaus filosofo Platono idėja apie meną kaip vieną grožį ir gerį. Jis teigė: „Mums reikia ieškoti tokių menininkų, kurie dėl savo gimtųjų gabumų galėtų eiti grožio ir graakštumo prigimties pėdomis, kad mūsų jaunuoliams, tarsi sveiko krašto gyventojams, viskas eitų į naudą, kad iš kurios tik pusės jų akis ir ausis pasiektų graakūs kūriniai, jie tarsi švelnus vėjelis iš gerų kraakštų neakštų jiems sveikatą ir nejuakiomis jau iš pat mažens suartintų juos su graakziu akodžiu ir skatintų draugauti ir sutarti su juo.“ Taigi, filosofas iakėlė idėją, jog vieakšasis menas turėtų būti tik graakšus ir geras, kuriame neatsispindėtų galbūt akiaurios realybės faktai, kuris nuo mažens auklėtų dorą akmogų. Bet ar iš tiesų menas turi būti tik toks? Atsigreakžiant būtent į mūsų pasirinktą temą akmogus turi turėti visapusiaką teisę kurti tai, ką nori kurti ir realizuoti save taip, kaip jis gali, moka ir nori tai daryti, kitaip tai nebus nuoakirdus saviraiakšos protrakis. Tiesa, galima sutikti su tuo, jog pasaulyje reikia graakšaus ir mielo akiai ar ausiai meno, bet mes drįstame paprieakstarauti tam, jog akakškas gali turėti valių riboti meno iakraiakšas ir drausti realistiakumą mene. Mano nuomone, norint pasiekti tą tobulumo taakšą kuomet gali reiakštis taip, kaip nori tu ir jaustis laimingu, negali būti jokių apribojimų ir ypaak kūryboje. Jei iš Jūsų akia esančių yra kuriančių akmonių, manau puikiai mane suprantate, juk kai pagauni įkvėpimo mūzaką, o tai gali nutikti bet kada, jauakiant įvairiausias emocijas ar būnant nesvarbu kokios nuotaikos, kūrybą liejasi laisvai ir tai ne visados būna tik gėris ir groakšis. Panaakiai skambėjo ir vienas iš klausimų mūsų apklausoje kurią atlikome.

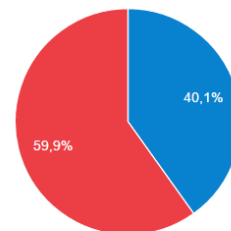
Apklausa: Mes sukūrėme apklausą akia tema ir išplatinome ją socialiniame tinkle „Facebook“. Sulaukėme 177 respondentų atsakymų ir rezultatai buvo tokie:

Apklausoje dalyvavo 106 moterys ir 71 vyras. Amakšius svyravo nuo 12 iki 62 metų, taakiau daugiausiai atlikusiųjų apklausą buvo 17-20 metų akmonės. Ties klausimu „ar sutinkate jog kūryba tai puikus būdas realizuoti save?“ iš pradžių atsakymas buvo 100% taip, taakiau padaugėjus respondentų skaičiui, rezultatas, kaip matote, pasikeitė ir 5% atsakiusių pasirinko „Ne“.

Kiti klausimai ir jų atsakymai:

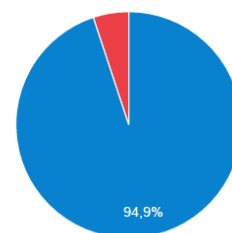
1. Jūsų lytis:

Atsakymo variantas	Pasirinkimų	Santykis, %
1 Vyras	71	40,11
2 Moteris	106	59,89
Viso	177	100.00%

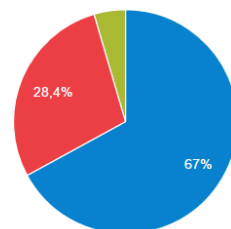
3. Ar sutinkate, jog kūryba, tai puikus būdas realizuoti save?

Atsakymo variantas	Pasirinkimų	Santykis, %
1 Taip	168	94,92
2 Ne	9	5,08
Viso	177	100.00%

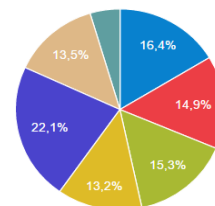
4. Jei praeitą klausimą atsakėte teigiamai, tai ar realizuojate save būtent taip (kuriant)?

Atsakymo variantas	Pasirinkimų	Santykis, %
1 Taip	118	67,05
2 Ne	50	28,41
3 praeitą klausimą atsakiau neigiamai	8	4,55
Viso	176	100.00%

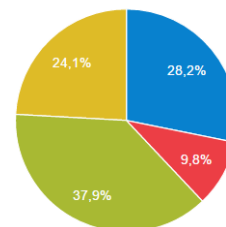
5. Kokia kūrybos forma save realizuojate?

Atsakymo variantas	Pasirinkimų	Santykis, %
1 Piešiu	46	16.37
2 Rašau (Pvz.: eiles, dainas, istorijas ir kt.)	42	14.95
3 Šoku	43	15.3
4 Dainuoju	37	13.17
5 Kita	62	22.06
6 Nerealizuojau	38	13.52
7 Groju	13	4.63
Viso	281	100.00%

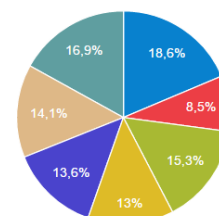
6. Kas jus paskatina kurti?

Atsakymo variantas	Pasirinkimų	Santykis, %
1 Gera nuotaika	49	28.16
2 Bloga nuotaika	17	9.77
3 Abu	66	37.93
4 Kita	42	24.14
Viso	174	100.00%

7. Kas kiek laiko kuriate?

Atsakymo variantas	Pasirinkimų	Santykis, %
1 Kiekvieną dieną	33	18.64
2 Kartą į savaitę	15	8.47
3 Kelis kartus į savaitę	27	15.25
4 Kartą į mėnesį	23	12.99
5 Kelis kartus į mėnesį	24	13.56
6 Kelis kartus į metus	25	14.12
7 Nekuriu	30	16.95
Viso	177	100.00%

Išvados:

Nustebino tai, kad daugelį žmonių, kitaip nei mus, kurti paskatina gera nuotaika ir kad daugiausia žmonių pažymėjo, jog kuria kiekvieną dieną. Viską apibendrinant galime daryti išvadas, jog daugeliui žmonių menas ir kūryba – tai puikus savęs atradimo ir savirealizacijos būdas. Tai padeda išsilaisvinti nuo blogų minčių, atsipalaiduoti, atrasti save, būti tokiam, koku nori būti. Kitais žodžiais sakant, tik realizuodami save galime tapti tobuliausiomis savo versijomis ir jaustis laimingi, nes juk iš neteisingų sprendimų ir savęs nepažinėjimo dažnai griūva visas mūsų gyvenimas. Taip pat, drįsdami prieštarauti net tokiam didžiam filosofui kaip Platonas, sutikime, jog nevalia žmonėms drausti kurti realybės vaizdus ar tai, ką jie nori kurti. Ribojamas menas nebetenka vertės. Ribojamas žmogus nebegali išreikšti savęs taip kaip turėtume išmokyti visi. Kiekvienas turėtų išsilaisvinti, neužsisklęsti savyje ir stengtis realizuoti save taip, kaip gali ir kaip patinka. Nevalia bėgti nuo savo prigimtinių duotybių. Atraskime save ir būkime laimingi.

Literatūra:

1. Baranova J., Sodeika T. Filosofija: žmogus. – Vilnius: Tyto alba, 2007.
2. https://lt.wikipedia.org/wiki/Abraham_Maslow
3. <http://www.ve.lt/naujienos/visuomene/psichologija/saviraiska-pagal-maslou/>
4. <http://www.chirologija.com/lt?mediatype=empty&mediaid=&activeId=59&article=konsultacija>

Mykolas Mockus

Kauno „Varpo” gimnazija

Skaistuiolė Šimkevičienė, etikos mokytoja metodininkė

Intelektualumas – įgimtas ar įgytas

Darbo tikslas :

Išanalizuoti intelekto įtaką žmonių gyvenime, ar jis yra įgimtas ar įgyjamas.

Uždaviniai:

1. Išsiaiškinti, kaip atskirti intelektą nuo mokymosi rezultatų.
2. Išanalizuoti, kokios yra intelekto rūšys, ar tikrai jis paveldimas.
3. Išsiaiškinti, kokios aplinkybės daro įtaką intelekto ugdymui.

Nors vieni žmonės būna intelektualeresni už kitus, sąvoką intelektas sunku apibrėžti, o dar sunkiau – suprasti. Žmogaus smegenys turi ypatingą savybę gauti naujų žinių darydamos išvadas, šias žinias taikyti, kai tenka spręsti problemas, mąstyti abstrakčiai ir mintis reikšti žodžiais. Mokslininkams ilgą laiką buvo neaišku, kaip smegenys sugeba atlikti šiuos sudėtingus veiksmus, ir tik dabar jie ima suprasti, kas apskritai yra intelektas ir kuri smegenų sritis už jį atsakinga.

Viena aišku: būti protingam ir būti intelektualiam – du skirtingi dalykai. Protingumas dažnai reiškia žmogaus turimas žinias ir gebėjimus, o intelektualumas – žmogaus gebėjimą kaupti žinias ir jomis pasinaudoti. Aukštas intelekto lygis sudaro puikias sąlygas žmogui tapti protingam, tačiau norint tokiu tapti reikia gauti žinių studijuojant arba įgyjant patirties. Paprastai kalbant, perskaitęs knygą žmogus tampa protingesnis, bet ne intelektualeresnis.

Intelektas yra ne tik tam tikrų įgūdžių turėjimas, pavyzdžiui, kalbos supratimas, gera atmintis ar gebėjimas spręsti problemas, bet gebėjimas išnaudoti visas smegenų galimybes. Pavyzdžiui, žmogus, kurio kai kurie įgūdžiai yra puikūs, vis dėlto nepajėgs išlaikyti egzamino, jeigu nesupras užduoties, negalės prisiminti matematinės formulės arba nesugebės pritaikyti konkrečiam uždaviniui tinkamos formulės.

Kaip atskirti intelektą nuo mokymosi rezultatų?

- Mokymosi rezultatai yra aktyvaus mokymosi proceso, kurį skatina mokymo ir auklėjimo veikla, galutinis produktas.
- Mokymosi rezultatai yra susiję su tuo, kas įgyta, išmokta.
- Intelektas yra kažkas, ką nulemia vidiniai veiksniai.

Atrodo, kad intelektas, esant „normaliai“ aplinkai, paprasčiausiai vystosi pagal iš anksto numatytą modelį.

Kokios yra intelekto rūšys?

JAV psichologas H. Gardneris daugiau nei 20 metų tyrinėjo intelekto struktūrą bei išskyrė septynis pagrindinius intelektus: **verbalinį, muzikinį, loginį-matematinį, erdvinį, kinestezinį, vidinį ir tarpasmeninį.**

Kalbinis intelektas – gerai išvystyti kalbiniai gebėjimai ir jautrumas žodžių skambesiui, ritmui ir prasmėms.

Loginis-matematinis intelektas – gebėjimas abstrakčiai samprotauti, skirti loginius ar skaičių dėsniumus.

Muzikinis intelektas – gebėjimas kurti ir pajusti ritmą, garso aukštumą ir tembrą.

Erdvinis intelektas – gebėjimas tiksliai suvokti vizualinį ir erdvinį pasaulinį ir kurti bei keisti jį pagal savo suvokimą.

Kūno-kinestetinis intelektas – gebėjimas kontroliuoti savo kūno judesius ir meistriškai valdyti objektus.

Gamtinis intelektas – gebėjimas atpažinti ir skirstyti kategorijomis augalus, gyvūnus ir kitus gamtos objektus.

Tarpasmeninis intelektas – gebėjimas skirti žmonių nuotaikas, temperamentą, motyvaciją bei troškimus ir tinkamai į juos reaguoti.

Asmeninis intelektas – gebėjimas įsigilinti į savo jausmus ir gebėjimus, juos skirti bei remtis kontroliuojant savo elgesį, pažinti savo stipriasias ir silpnąsias puses.

Egzistencinis intelektas – gebėjimas suprasti bei kelti klausimus apie žmogaus egzistavimą, t.y. gyvenimo prasmę, mirtį ir pan.

Ar intelektas yra paveldimas?

Vaiko intelektas priklauso ir nuo genų, ir nuo aplinkos, kurioje jis auga.

Ar paveldimumas užprogramuotas?

XX a. pradžioje buvo manoma, kad Williamas Sidisas yra pats garsiausias JAV vaikas. Jis lotynų kalbos išmoko būdamas ketverių-šešerių metų, jau skaitė ir kalbėjo aštuoniomis kalbomis. Vienuolikos metų sulaukęs berniukas buvo priimtas į Harvardo universitetą. Exeterio universiteto (D.Britanija) profesorius Michelas Howie daugiau nei 10 savo gyvenimo metų skyrė genialumo reiškinių tyrimams. Jis tvirtina, kad neįtikėtini vaikų sugebėjimai 50 proc. priklauso nuo aplinkos.

Svarbus vaidmuo auklėjimui

Oksfordo universiteto (D.Britanija) farmakologijos profesorė Susan Greenfield pabrėžia: „Vystant genialumą labai svarbus vaidmuo atitenka auklėjimui ir patirčiai“. Puikus to pavyzdys – Yusof šeima iš Coventry miesto. Visi keturi šios šeimos vaikai buvo pripažinti vunderkindais.

Eugenikos specialistų nuomonė

Eugenikos pradininkas Charlesas Davenportas tvirtino, kad talentas yra paveldimas. Kaip įrodymus jis pateikė kompozitorių dinastijas: Bachai, Straussai, Scarlati. Genijaus gimimas – tai stebuklas, kurio neįmanoma prognozuoti.

Išvados:

- Tobuliausia būtų paveldėti genai labai protingų tėvų ir gyventi tobuloje aplinkoje. Būtent šiuo atveju užauga žmonės-asmenybės.
- Individo protinį išsivystymo lygį, t.y. sugebėjimą protingai mąstyti, parodo intelekto testai.

Literatūra:

1. Žurnalas „Psichologija tau“
2. www.zodynas.lt
3. www.iliustruotasismokslas.lt
4. <https://algimantasrusteika>

Urtė Čaplikaitė, Nerijus Babrauskas

Kauno Jono Jablonskio gimnazija

Nijolė Baliukevičienė, etikos mokytoja metodininkė

Individualybės ir masių santykis

„Individualistas turi savo tikslą ir reikalauja laisvės nuo kolektyvo (masių) tam, kad šį tikslą galėtų realizuoti. Tada jis grįš visuomenėn ir jai kaip dovaną atneš savo realizuotąjį tikslą (meninį kūrinį, mokslinį atidengimą, naują moralinę sistemą, tobulesnį gamybos būdą, savąjį Dievo sampratą ir t.t.)¹

Individualizmas yra gana plati sąvoka. Neretai jo vardu yra suprantama eilė įvairių, kartais net priešingų nuomonių, įsitikinimų bei apskritai nuotaikų. Enciklopedijose individualizmas trumpai aptariamas polinkiu pirmoje eilėje pabrėžti, akcentuoti žmogiškojo individo, asmens vertę, tos vertės ugdymą, išvystymą, sykiu nurodant, kad jis yra diametraliai priešingas žmonių masės, kolektyvo sąvokai. Šitaip suprastas individualizmas taikomas ne vien tik paskiriems asmenims, bet taip pat ir iškilesnėms šeimoms, tam tikroms specifinėms žmonių grupėms, kurios kitus yra prašokusios savo vertę, savitu gyvenimo būdu, išskirtina savo vidinės vertės sąmone, kuri neleidžia joms susiliesti su mase.

Individualumas ne visada yra gerai, taip, kaip masių kultūra ne visada yra blogai. Na gerai, antras variantas truputį retesnis. Nuo to ir pradėkime. Visų pirma, kas yra ta masių kultūra, masių psichologija? Tai reiškiniai, patinkantys dideliems kiekiams žmonių. Dažniausiai tai būna kultūriniai, viešosios erdvės reiškiniai, beveik kiekvienu atveju kaip nors afišuojami žiniasklaidoje. Šis reiškinys nėra naujas, gyvuoja seniai, prie to tuoj sugrįšime. Taigi, jeigu reiškinys patinka didelei masei žmonių, reiškia jį gali suprasti daug kas. Jei jį gali suprasti daug kas, jis negali būti sudėtingas. Jeigu reiškinys negali būti sudėtingas, reiškia jis beveik visada yra kaip įmanoma labiau paprastas. Jei reiškinys labai paprastas, jis dažniausiai praranda savo kultūrinę, išliekamąją vertę.

¹ Vytautas Kavolis (1930–1996) – nepriklausomas lietuvių intelektualas, sociologas, kultūros istorikas, literatūros kritikas, civilizacijų tyrinėtojas.

Masių ir individualybės santykiai – tipiška mūsų epochos problema, nesiliaujanti aštrėti pastaraisiais dešimtmečiais. Ji reikalauja nuodugnių antropologinių apmastymų ir išsamios dabartinės kultūrinės aplinkos analizės.

Tai šiandien ir pabandysime jums pateikti: išsamią analizę iš kultūrinės ir filosofinės pusės.

Vien žodžius „masė“ ir „individualybė“ apibrėžti labai sunku. Jų reikšmės savaime neturi šališko atspalvio. Tačiau tam tikrame kontekste šie žodžiai gali tapti labai jausmingu ir neretai labai audringų reakcijų nešėjais. Šiais laikais šios sąvokos skatina kelti klausimus, kuriuos galėtume susieti su – kaip ne taip seniai imta vadinti –, „vartotojų visuomenės“ problematika ir nauja – ar bent laikoma nauja – žmogaus bei žmogiškosios kultūros vizija.

Dabartiniais laikais ekonomika ir reklama daro didžiulį poveikį žmonėms, net gali pakeisti jų nuomonę. Bet jei žmogus gyvena prasmingiau, jis šiuos dalykus suvokia iš visai kitos perspektyvos. Taigi, nelygu iš kokios filosofijos perspektyvos – pozityvinės ar realistinės.

Dar XX a. Ortegos y Gasseto veikale „Masių sukilimas“ per visus puslapius driekiasi linija, kuri Vakarų Europos visuomenę padalina į du sluoksnius – masę ir kūrybingą mažumą – dvasios elitą. Pasak mąstytojo, tai neturi nieko bendra su hierarchine aukštesne (aristokratiškos prabangos) bei žemesne (neturtingų, neišsilavinusių darbininkų) klasių samprata. Masinės kultūros atstovais ortegiškoje visuomenės analizėje tampa visų socialinių sluoksnių žmonės, kurie vadovaujasi ir gyvena pagal masinės psichologijos stereotipus, nulemiančius žmogaus būties sąstingį ir inertiškumą. Taigi, tampa aišku, kad Ortega y Gassetas visus visuomenės narius suskirsto į masę ir dvasios elitą ne pagal tai, ką jie turi (materialines vertybes), bet pagal asmenybės bruožus – savimonę, mentalitetą, psichologiją, vertybines orientacijas. Kyla klausimas, kur slypi šios masės žmogaus istorinės ir kultūrinės šaknys? Atsakymas į šį klausimą ispanų mąstytojas randa XIX a. Būtent šio dešimtmečio terpeje, anot mąstytojo, išaugo nauja žmonių rūšis – maištingas masės žmogus, kuris neišvengiamai kelia grėsmę principams, suteikusiems jam gyvybę.

Dabar paimekime pavyzdį iš modernaus muzikos pasaulio – jame masiškumo kultūros reiškinių kiek nori. Yra atlikėjai *Taylor Swift* ir *Otis Taylor*. Yra keista, jeigu kas nors nežino pirmosios, lygiai taip keista, jeigu kas nors žino antrąją. Pirmoji rašo muziką,

prieinamą suprasti milijonams, pilnavertė masinės kultūros reiškinių kūrėja. Antrasis, Otis Taylor, yra maišyto transo ir bliuzo atlikėjas – individualybė, nieko negali pridurti. Jo muzika nėra suprantama 90-čiai procentų visuomenės. Va dėl to jo muzika ir turi išliekamąją vertę. O štai Taylor Swift ją turi dėl to, kad sugebėjo priversti jos klausytis didelius kiekius žmonių, galbūt dėl to ir bus prisimenama. O gal ir nebus. Taigi, masiškumas reiškinius supaprastina, kad būtų prieinamesni, o individualumas savo kitoniškumu balansuoja ant prapuolimo ribos. Minėjome, kad reiškinys senas – taip, opera populiarumu kažkada buvo lygi dabartiniam primityviausiam popsui. Čia mes matome įdomų reiškinį – masinis praeityje, dabar tas pats dalykas priskiriamas aukšto lygio kultūriniais reiškiniais, kas yra suprantama, toli gražu, ne visiems. Keista pagalvoti, kad po 300 metų žmonės galbūt klausys Taylor Swift ir vertins kaip mes dabar operą. Grįžkime prie to, kodėl masiškumo psichologija nėra labai gerai. Visų pirma, jeigu tas pats reiškinys patinka kelioms dešimtims milijonų žmonių, reiškia tie žmonės yra iš dalies panašūs. Jeigu jie taip pat gali mėgti vieną dainą, tai tas pats gali būti ir su nuotrauka Facebook'e, ir su vaizdeliu YouTube, ir su rūbais, ir su batais (tie patys Converse), ir su patiekalu, žodžiu su visomis gyvenimo sritimis. Jei žmogus artimas masiškajai pop kultūrai, tai galimas daiktas, kad ir mėgs tuos panašius dalykus. Tai įsivaizduokite, kokie žmonės tada pasidaro panašūs. Net baisu pagalvoti. Galima prie viso pridėti ir tą faktą, kad tie jų mėgstami dalykai – masiniai – yra dažniausiai nelabai vertingi dėl tų pačių minėtų priežasčių. Tai tada išvis atrodo, kad masiškumas baises dalykas – visi vienodi ir dar vienodai banalūs. Tai liūdna realybė, bet jei ne masiškumo psichologijos reiškinys, nebūtume sužinoję daug gerų dalykų. Būtent tuo pasinaudoja žiniasklaida, interpretuodama svarbius pasaulio įvykius, politinius sprendimus, perteikdama tai visiems suprantama kalba. Žodžiu, masių kultūros reiškinys nėra gerai, bet be jo irgi nieko gero.

O štai individualybė – trapus dalykas. Jos privalumas tas, kad ji nesistengia būti į nieką panaši, niekam įtikti, daro taip, kaip sau geriau. Galima ją pavadinti netgi egoiste, bet toks jau tas grožis. Taip, grožis, ne veltui pavartoju šį žodį – tik individualybė nėra suvaržyta paprastumo, prieinamumo ribų ir dėl to gali būti neribotai sudėtinga, tuo pačiu paprasta ir tik taip gali gimti tikras grožis. Nesvarbu koks tai reiškinys – ar meninis, ar visuomeninis, jo niekas nevaržo ir niekam nesistengia įtikti. Tas grožis skirtas ne visiems,

bet tiems, kas jį supranta, man jis skirtas, tad jis atsiskleidžia visu pilnumu. To pačio Otis Taylor, trans-bliuzo atlikėjo muzika iš pirmo žvilgsnio labai keista, mažai kam prieinama, bet tam, kas ją supranta, gali būti be galo graži. Taigi, atrodo, individualybės išgelbės pasaulį, bet ne viskas čia taip gražu. Pasikartosiu – individualumas nuolat balansuoja ant prapuolimo ribos. Nuolat yra rizika, kad tokiam muzikantui neliks ir paskutinių 10 klausytojų (ne, Otis Taylor turi daugiau). Dėl to individualybė ir yra labai trapi – dažnai graži, bet trapi.

Apibendrinami problemą norėtume pabrėžti, kad nei masiškumas yra blogai, nei individualybė yra gerai – kiekvienas turi savų plusų ir minusų, kiekvienas yra lygiai tiek pat reikalingas.

Literatūra;

1. Asakavičiūtė V., Ortega y Gasseto. Masių sukilimas. LOGOS, 79, p. 23.
2. <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/-/11181>
3. <https://sociumas.com/2012/12/04/populiarioji-kultura-studentu-akimis/>
4. <http://www.spauda.lt/plato/n-siluetas.htm>;

Justina Vaitkutė, Rūta Zlatarinskaitė

Kauno „Saulės” gimnazija

Neringa Zaveckienė, etikos mokytoja metodininkė

Ką reiškia būti lyderiu?

Nuo seniausių laikų mūsų visuomenėje buvo sutinkami lyderiai. Lyderiais galime būti kiekvienas savo draugams, šeimai, kolegoms. Būti tais, kurie veda, suburia, padeda nuspręsti, sutaiko ir neleidžia paklysti. Be lyderių greičiausiai negalėtų funkcionuoti visuomenė: nesutartume tarpusavyje, ginčytumėmės, nesugebėtume nuspręsti ir turbūt neišdrįstume palikti savo komforto zonos, kad pasiektume savo tikslus.

Tikruosius lyderius išskiria tam tikri ženklai, tačiau ar visada juos lengva pažinti? Kuo vieni lyderiai skiriasi nuo kitų? Ar apskritai įmanoma paaiškinti, kas yra tikrasis lyderis?

Apibūdinti tikrojo lyderio sąvoką bandė įvairių sričių specialistai ir todėl šiai sąvokai paaiškinti sukurta daug įvairiausių teorijų.

Psichologas A.Albrechtas (1995 m.) teigė, kad lyderiavimas – tai talentas, menas, meistriškumas, todėl jo negalima įsprausti į kokius nors formalius rėmus. Jo teigimu lyderystė, tai:

- gebėjimas rodyti gerą pavyzdį;
- gebėjimas būti įsitikinimo ir lojalumo pavyzdžiu;
- nuolatinė orientacija į aukštus veiklos standartus;
- gebėjimas apjungti grupę, komandą harmoningam darbui, dėl bendro tikslo;
- gebėjimas suderinti tikslus; veiksmų nuoseklumas;
- gebėjimas darbuotojams teikti būtiną informaciją;
- mokėjimas samdyti ir išlaikyti personalą.

Anot Dubrin (1995 m.), lyderystė yra reiškinys, nusakomas konkretaus asmens sugebėjimu įgyti žmonių, reikalingų organizacijos tikslams pasiekti, pasitikėjimą ir paramą.

J. A. F. Stoner (2000m.) lyderystę įvardino kaip „grupės narių veiklą, reikalingą užduočiai atlikti, nukreipimo ir lyderio poveikio jiems procesą“.

Bruožų teorijos susiformavo dar penktajame dešimtmetyje suabejojus, kad egzistuoja ypatingi lyderio bruožai. Buvo nuspręsta, kad geriausiai lyderių savybes pavyks analizuoti, stebint jų elgesį, kuris priverčia kitus žmones eiti paskui. Bruožų teorijos buvo pradėtos kurti remiantis savybėmis, kurių turėjo garsiausi lyderiai iš prigimties, kurie, manyta, gimė su lyderiams būdingomis savybėmis. Vėliau nuspręsta, jog žinodami, kokių savybių turi lyderiai iš prigimties, kiti žmonės gali pasistengti jas išsiugdyti.

Dar vėliau buvo nagrinėjamos elgesio ir stiliaus teorijos, pagal kurią į lyderystę buvo žvelgiama kaip į elgesio manierų rinkinį, vertinant sėkmingų lyderių elgesį bei nustatant elgesio taksonomiją ir identifikuojant platų lyderystės stilių pasirinkimą.

Pavyzdžiui, David McClelland teigė, jog lyderystė yra glaudžiai susijusi su gerai išvystytu ego. Tad manoma, kad pasitikėjimas savimi bei aukšta savigarba yra naudingos, galbūt net esminės lyderio savybės. Išskirti tokie lyderiavimo stiliai:

- **autokratiškas** – lyderis priverčia kitus dirbti, neleisdamas daryti įtakos sprendimams. Savo tikslams pasiekti jis naudoja bauginimus, grasinimus, turimą valdžią ir asmenines savybes;
- **demokratiškas** – lyderis stengiasi įtikinti žmones, jis atsižvelgia į jų jausmus ir skatina dalyvauti, priimant sprendimus.

Situacijų teorijos teigia, jog skirtingos situacijos iššaukia skirtingas žmonių charakteristikas, neegzistuoja joks psichografinis lyderio profilis. Pagal teoriją „ką individas išties daro, kai parodo save kaip lyderį, priklauso nuo situacijos charakteristikos, kurioje jis veikia“.

XXI a. vyrauja autentiška lyderystė, tai lyderio vadovavimasis savo suvokimu ir nuomone. Harvardo profesorius Bill George yra laikomas autentiškos lyderystės pradininku ir teigia, kad vadovautis reikia savu būdu, o ne kopijuoti kitus.

Jau Antikos laikais buvo kalbama apie lyderystę. Sokratas tikino, jog lyderiui svarbiausia mąstyti savo galva. Pasak filosofo, lyderis – tas, kuris išdrįsta nesutikti. Plutarchas teigė, jog lyderiui svarbu rodyti gerą pavyzdį. Lyderis turi ne tik kalbėti, bet ir

daryti. Konfucijus tikino, kad tikrasis lyderis nieko nedaro. Pasak filosofo, lyderis turi nebūti viršesnis nei kiti.

Tikrosios lyderystės pavyzdžių randame ir Biblijoje. Vienas gražiausių pavyzdžių – Jėzus Kristus. 12 apaštalų sekė paskui Jėzų, nors jis nesiėmė prievartos, nedemonstravo visiems savo galios. Jis buvo savimi ir tikėjo tuo, ką daro. Dievo sūnus prieš paskutinę vakarienę nusižeminęs plovė savo mokiniams kojas, taip parodydamas mokinių ir jo lygybę. Tai puikus pavyzdys, kad žmonės tiki tais, kurie juos įkvepia ir paskatina gerumu, o ne konkurencija. Juk Dievas, dvasinis tikinčiųjų lyderis, yra gailestingas, mylintis ir palaiminantis visus, kurie trokšta sekti paskui jį.

Lyderiai apie lyderystę:

„Lyderis yra tas, kuris žino, ką nori pasiekti – keliai ir siekia to tikslo.“ – John Erskine.

„Pirmoji lyderio užduotis – palaikyti viltį.“ – Joe Batten.

„Jei tavo veiksmai įkvepia kitus svajoti daugiau, mokytis daugiau, nuveikti daugiau ir tapti kažkuo didesniu – tuomet tu esi tikras lyderis.“ – John Quincy Adam.

Taigi, tiksliai apibrėžti tikrojo lyderio viena tikslia charakteristika neįmanoma, tačiau išskirti esminius lyderio bruožus galime kiekvienas pagal savo vertinimo kriterijus. Tačiau svarbiausia, kad kuriant save kaip lyderį, nepamirštume svarbiausių dalykų – būti savimi, gerbti save ir kitą, padėti kitam ir daryti tai, kuo nuoširdžiai tikime.

Literatūra:

1. Paul Arden. Nesvarbu, kas esi, svarbu, kuo nori būti. – Obuolys, 2015.
2. Melnikova R., Lastauskienė A. Prasmės ieškojimai ir atradimai. Etika 10 klasei. – Vilnius: Tyto alba, 2010.
3. <http://www.alfa.lt/straipsnis/12680182/lyderystes-stiliai>;
4. <http://lyderis.eu/lyderyste/lyderiu-tipai/>
5. <https://lt.wikipedia.org/wiki/Lyderyst%C4%97>
6. <http://www.vanage.lt/kompetencijos/vadovavimo-psichologija-ir-lyderyste>
7. <http://www.google.lt>

Lukas Nagelė, Rokas Žvirblis

Kauno „Vyturio“ gimnazija

Rūta Bylienė, vyresnioji etikos mokytoja

Individualybės ir masės santykis

Individualybė – tai mąstymo ir gyvenimo tipas, pagristas asmeninių vertybių bei moralės principų suformavimu, bei jų interiorizavimu kasdieninėje veikloje. Tai – subjektyvu, ypatinga, unikalų. Individualybė privalo pažinti save, savo giliausius pašmones pakampus, nes kitaip ji nežinos, ar ji – individualybė. Individualybei įsiliėti į masę ir išlikti tokia pat autentiška, nėra sudėtinga užduotis, tačiau tai privalo būti sąmoningas vyksmas. Autonomiškas, sąmoningas sprendimų priėmimas, mūsų nuomone, tai bruožas geriausiai charakterizuojantis individualybę ir leidžiantis mums pažinti save taip pat, kaip ir kitus. Pavyzdžiui: kaip žmogus pažįsta artimą? Tai labai paprasta: jis su juo kalbasi, užduoda jam įvairius klausimus. Bendraudami apie žmogų mes susidarome nuomonę, gebame geriau jį pažinti, galime nuspėti jo veiksmus. O kaip dažnai tai darome patys sau? Štai čia ir slypi individualybės paslaptis – gilintis į save ir suvokti skirtumus tarp savęs ir kitų.

Visuomenėje, kuri išgyvena vertybių krizę ir kurioje sulaužytos tradicijos, individą traukte traukia prie masės. Individas privalo įveikti jėgas, trukdančias savirealizacijai: sugyvenimas su visuomene, akla nepasiduodant daugumos spaudimui, sugebant laikytis distancijos, tačiau esant būtinybei elgtis priešingai, charakterizuoja individualybę.

Pasak austrų psichoterapeuto V.Frankl, „individo gyvenimo asmeninės prasmės suradimas yra žmogaus egzistencijos pagrindas“. Tai reiškia, jog neturint asmeninės gyvenimo prasmės formuojasi egzistencinis vakuumas, o jo paveiktas individas gyvena diskomforto zonoje, ieško surogatinių laimės pakaitalų. Ne veltui pasiturinčiose visuomenėse nusivylusių ir pesimistų skaičius siekia 2/3 visuomenės.

Masė – žmonių grupė, kuri dalinasi panašiais interesais, mąstymu, pažiūromis. Didžiausia šiuolaikinė masė yra „pop kultūra“. Ji pasižymi dideliu vartotojiškumu, dvasine

stagnacija, perdėtu žavėjimusi vyraujančiomis tendencijomis, paviršutinišku požiūriu į meną.

Masės žmogus – neišsiskiriantis, bijantis pasisakyti, vengiantis klausinėti, pasižymintis mąstymo bejėgiškumu. Jis nelinkęs analizuoti informacijos, perskaitytų straipsnių, išgirstų žinių, pašnekovų minčių. Šiuo trūkumu galima manipuliuoti ir ypač tai sekasi daryti žmonėms, kuriais masė pasitiki ir tiki. Tarkime, gydytojas publikuoja straipsnį, kad špinatai išgydo vėžį. Retas masės žmogus papildomai pasiskaitys, pasidomės šia tema, o priims tą informaciją kaip gryną tiesą. Kai masė priims šią idėją kaip galimybę pasveikti nuo mirtinos ligos, tuo suinteresuoti asmenys gali imti manipuliuoti masės naivumu, ir, nepaisant jokių etikos normų, pasipelnyti.

Visuomeniškumas priklauso žmogaus būčiai taip neišskiriamai, kad tas, „kuris negyvena bendruomenėje, yra arba gyvulys, arba Dievas“ (Aristotelis). Individualus pradas žmogų kelia aukštyn, žadina jo kūrybiškumą, originalumą, laisvę ir atsakingumą. Bet „kai jis išsižada savo aukštybių, kai nusileidžia į lygumas, kai susimaišo su knibždančia mase, tuomet jis virsta vienu šios masės nariu ir tuomet elgiasi taip, kaip reikalauja masės instinktai ir aistros“ (A. Maceina). Masė verčia pamėgdžioti kitus, išsižadėti savęs, susilieti su aplinka, nejausti nei laimės nei atsakingumo.

Visuomeniniai santykiai yra sukurti su pačių žmonių ir tai yra labai giliai mūsų pasąmonėje, kurių mes tiesiog negalime „išimti“. Todėl individualybė negali būti atskirta nuo masės. Individualybė turi varijuoti tarp asmeninio prado ir masės išliekant savimi, taip pat gaunant naudos iš masės, patenkinant savo socialinius poreikius, skleidžiant savo idėjas, viešinant atliktus darbus, realizuojant save ir progresuojant kartu su pačia mase.

Dėl šių priežasčių individualybė negali palikti masės. Net ir tuo atveju, kai jam tenka dėl vienos ar kitos idėjos kovoti prieš masę, ši kova gali būti prasmingai vedama tik pačioje masėje. Žmogus individualėja drauge su pačios masės gilesniu individualėjimu, su jos turtingesniu diferencijavimusi.

Mūsų požiūris į kitus, labai dažnai mus pačius apgauna dėl nežinojimo. Kiekvieną dieną matome šimtus žmonių ir visus vertiname vienodai. Pasitaiko atvejų, kai po pokalbio su sutiktu žmogumi, susimąstome: „koks tai nuostabus ir įdomus asmuo!“. Bendraudami mes renkame informaciją apie pašnekovą: jo charakterį, gyvenimo būdą, mąstyseną,

pažiūras, išsilavinimą, išmintį. Vienas pokalbis gali nulemti mūsų tolimesnių santykių baigtį: jeigu nepažįstamojo savybės mums nepriimtinos – mes jo vengsime, o jeigu tas žmogus mus „užkabino“ – galbūt susiradome potencialų draugą.

Privalome suvokti, kad kiekvienam kitam žmogui, kuris mūsų nepažįsta, esame tik masės žmogus. Nežinojimas mus sutapatina, paverčia vienalyčiu kūnu. Neapgalvotas žmonių skirstymas į grupes ar mases yra žalingas – tokiu būdu mes praleidžiame galimybę susipažinti su naujomis asmenybėmis, susidarome klaidingą, neadekvatų požiūrį į kitus, prisidedame prie visuomenės svetimėjimo ir pasidalijimo.

Neskirstykime žmonių jų nepažinodami. Prisiminkime, kad kiekvienas po savo kasdienybės kauke potencialiai yra individualybė.

Literatūra:

1. Frankl. E. Žmogus prasmės akivaizdoje. – Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2010.
2. Maceina A. Mintys, apmąstymai. – Vilnius: Eugrimas. 1998.
3. Teparas de Šardenas. Žmogaus fenomenas. – Vilnius: Mintis. 1995.
4. Williams B. Etika ir filosofijos ribos. – Vilnius: Dialogo kultūros institutas, 2004.
5. <http://maceina.lt/html/socialineirpolitinefilosofija.html>

Tautvydas Kiršys

Kauno „Santaros“ gimnazija

Vitalija Zujevaitė, vyresnioji etikos mokytoja

Kaip tampama klasiku?

„Klasika – tai įvairūs, reikšmingi, pavyzdiniai literatūros ir meno kūriniai” – teigia Žodynas.lt. Klasika formuoja kanonus bei mūsų suvokimo standartus, nurodo mums esmines vertybes bei taurina vidinį pasaulį.

Kokios savybės nulemia kūrinių genialumą, ir kaip tampama klasiku?

Kas turi įtakos, kad susiformuotų klasikas – asmeninės savybės? Istorinės aplinkybės? Talentas?

Visų pirma, istorinis laikotarpis, kuriame klasikas bręsta, gyvena, kuria, yra labai svarbus kūrybinis impulsas ir kūrėjui, ir pačiam kūriniui. Menas tampa populiarus tada, kai yra itin reliatyvus tam laikotarpiui, kuriame gyvena kūrėjas, bet norint parašyti klasikinį kūrinį vertybinėje sferoje, jis turi būti ilgaamžis, beribis, nepalaužtas, nesunaikintas ar nepasiglemžtas istorinės kaitos, nes klasikos kūriniai gyvuoja ir jais remiamasi net praėjus dešimčiai amžių, o tai reiškia, kad jie yra nesenstantys, susiję ne tik su tuo metu gyvenančių žmonių gyvenimo realijomis (horizontalioji istorija), bet ir turintys vidinę prasmę, praaugančią laikmetį ar gebančią įvertinti visuomenės dėsnius ir susaistytą prigimtimi su kitais ir pasauliu (vertikalioji, vertybinė prasmė). Todėl klasikos kūriniui reikalingas ir tikslus estetiškas grožis, kuris patrauktų skaitytojų dėmesį, jį išpopuliarintų, ir gilus filosofinis bagažas, kuris būtų aktualus ne tik šiandienai, bet ir atsparus istorijai bei laiko tėkmei. Tokiu būdu klasikas turi suvokti, kas yra populiaru dabar, ir tarsi nuspėti, ko reikės žmogui vėliau.

Džonas Faulzas, rašydamas apie savo literatūrinio kelio nesėkmes, rašo, kad jam nepasisėkė būtent dėl to, kad jis bandė nuspėti visuotines tendencijas, bandė save išprausti į kažkokį rėmą, kuriame galėtų pasiekti pripažinimą. Klasikas neturi norėti būti klasiku,

menas turi gimi iš pačio žmogaus laisvės, o ne iš priverstinių visuomenės standartų ir normų – tik tada jis bus kokybiškas ir pilnavertis pačiam kūrėjui – šia prasme klasikos ilgaamžės idėjos gimsta iš unikalaus santykio su pasauliu, kūrėjo sąmonės, įžvalgų, o kartais gal ir iš atsitiktinumo.

Tikėti savo menu yra labai svarbus veiksnys tampant klasiku, nes kitaip menas tampa bedvasis, neartimas kūrėjui, o tai yra pažeminimas pačiam menui. Menas, sukurtas iš dalykiškumo, yra arčiau daikto, nei beribio, mistiško ir transcendentalaus meno būdo. Menas, gimęs iš būtinybės, yra pasmerktas bevertystei, nes jis nusižengia kūrėjo dvasinei savimonei, išpildydamas jį tik logine prasme, praleidžiant dvasinę ir asmeninę reikšmę. Toks kūrėjas jausis ne tik išdavęs save, neišpildęs savo dvasinės savimonės, bet ir pažeminęs aukščiausiojo meno kultą, pasidavęs puikybei ir norui būti populiariam. Tokį požiūrį į meną turėjo ir Frydrichas Nyčė – paklaustas, kodėl jis rašo, atsakė, kad iki šiol nerado kito būdo atsikratyti savo minčių ir kad jis rašo ne dėl to, kad įrodytų savo genialumą pasauliui, o tiesiog dėl to, kad jaučia atsakomybę pačiam sau: „B: Bet kodėl gi tu rašai? A: Taip, broleli, tarp mūsų šnekant aš iki šiol neradau kito būdo *atsikratyti* savo minčių. B: O kodėl nori jų atsikratyti? A: Kodėl noriu? Argi aš noriu? Aš privalau.“¹

Tai rodo, kad F. Nyčė rašė ne iš būtinybės visuomenei, ne iš noro būti pripažintam, o iš būtinybės sau – asmeninio poreikio – išpildyti savo potencialą, žvelgiant į meną labiau kaip į asmeninę išraišką, labiau stebint save ir analizuojant, visai nenorint į savo minties gimimo aktą pakviesti kitų žmonių.

Kitokią poziciją į meną turėjo Imanuelis Kantas ir Karlas Gustavas Jungas. I. Kantas, kalbėdamas apie genialų meną, įvardijo keturias genialiam menui būdingas taisykles: pirmoji – originalumas, antroji – meniškumas, kuris pats yra pavyzdys ir neatsiranda mėgdžiodamas kitus, trečioji – genialumas (pats negali parodyti, kaip sukuriamas kūrinys), ketvirtoji – gamta per genijų diktuoja ne mokslo, bet meno taisyklę. K. G. Jungas šią idėją papildė ir paaiškina, iš kur gimsta genialumas. Jis išskiria kūrybingo žmogaus savybių dualizmą: aiškina, kad žmogus sudarytas iš savo žmogiškai asmeniškų reikšmės ir beasmenės kūrybinio proceso prasmės. Aiškina, kad menininką galima suprasti tik per jo kūrybinę veiklą. Šie du veiksniai sudaro kūrybingą žmogų ir tam tikra prasme jį apriboja,

nes šiuos du elementus išpildo žmogiškoji energija, kurios kiekviename žmoguje yra nei mažiau, nei daugiau ir ši energija pasiskirsto arba asmeninėje terpėje, arba beasmeninėje vidinio menininko sferoje. Energija, kurios yra daug meninėje žmogaus sferoje, išpildys jį kaip menininką, bet asmeninėje srityje atsiradęs nepriteklus jį degraduos. Taip K. G. Jungas aiškina genialių žmonių tragiškas gyvenimo istorijas – jų visa gyvybinė energija nukeliauja menininko paskirčiai įgyvendinti, o asmeniui gyvenimui išpildyti atsiradęs gyvybinės energijos nepriteklus jį apriboja bandant pritaikyti visuomenėje, sunkumai valdant savo jausmus ir emocijas arba atvirkščiai – absoliutus abejingumas vyksmams, esantiems aplink jį, taip pat pasireiškia sveikatos problemomis, kažkokios formos neįgalumu. Todėl K. G. Jungo filosofijoje klasikui būdinga savybė yra žmogus, turintis aukštą menininko energiją. Taip pat K. G. Jungas tiki kolektyvinės sąmonės buvimu ir aiškina genialių žmonių genialumą ne per asmeniškumą, o per kolektyvizmą – genijus – tai nesąmoningai veikiančios žmonijos sielos reiškėjas ir formuotojas. Šia prasme K. G. Jungas paaiškina trečiąją I. Kanto genialumo taisyklę ir sutvirtina ketvirtąją. Klasikas atlieka visuotinę pareigą – išpildo kolektyvinėje sąmonėje susikaupusias laikmečio tendencijas ir problemas. Taip siedamas klasiką ir genialų meną su kolektyvine istorijos raida, visai nustumia menininko asmeniškumą į šalį.

Klasika neatsiejama nuo grožio, nes grožis tarsi nustato tam tikrą standartą menui, ateinančiam vėliau. Tik kyla problema, kad menininkas, sukūręs genialų, klasiką priskiriamą kūrinį, yra neribojamas asmeninio grožio suvokimo, o grožį supranta kaip visuotinę pasaulio taisyklę, iš kurios gali semtis. Tai reiškia, kad menininkas ne tik formuoja meno standartą, vadinasi, ir grožio supratimą – taip formuojamos gėrio ir blogio sąvokos ateinančioms kartoms, nes pagal Platoną gražu yra tik tai, kas gera, o kadangi gėris yra interpretacijos ir to laikotarpio tendencijų nulemta pozicija, pareiga formuoti grožį tenka amžių klasikams, kurie iš objektyvaus grožio terpės gaudami įkvėpimą sukuria vėliau egzistuojančias subjektyvaus grožio kultūras, kuriomis ir remiasi ateities žmonės. Grožis, kalbant apie visuotinę jo prasmę, yra absoliutus. Šią prasmę grožis įgauna, kai į jį žvelgiama objektyviai, kaip į formą. Asmenine prasme grožis yra įvardijamas kaip savybė, kuria pasižymi vienas ar kitas objektas, veiksmas. Tokį asmeniškai apibendrintą grožį

galima vadinti subjektyviu grožiu, nes jis yra priklausomas tik nuo individo sampratos. Toks grožio suvokimo subjektyvumas ir atskyrimas yra paties žmogaus apribojimas, netolerancijos pasekmė. Kalbant apie tai, kodėl grožis yra absoliutus, galima sakyti, kad jeigu kiekvienas žmogus suvokia grožį skirtingai ir grožio tendencijos laikui einant kinta, pvz. keičiasi mada, stilius, tai galime suprasti, kad bet kas gali būti gražu, tik tai turi būti visuotinai pripažinta kaip estetikos standartas, kad visuomenė, vedama bandos jausmo, tai irgi pripažintų. Kadangi grožis yra atviras interpretacijai, vadinasi, mūsų interpretacijos galimybė kyla iš kažko didesnio, kažko, iš ko mes galime atsirinkti, kas mums yra gražu ir kas ne, o tai reiškia, kad mes renkamės iš absoliutaus grožio ir jį suasmeniname. Štai dėl ko grožis yra absoliutus, bet mes renkamės jį formuoti tik pagal mūsų pomėgius. Suvokti grožį objektyviai kaip formą yra aukštesnio lygmens tolerancijos išraiška, nes žmogus, suvokiantis grožį objektyviai, nebeskirto pasaulio reiškinių, aplinkos, žmonių į gėrį ir blogį, jis tai suvokia kaip savaime vienas kitą papildantį reiškinį, kaip visumą, vadinamą visuotiniu grožiu. Grožėtis grožiu visame – štai ką reiškia tikroji tolerancija, o ne ta tolerancija, kurią prikišinėja politiniai lyderiai, religijos, valstybės. Religijos, valstybingumas, politika atskiria žmones, išskiria juos sukurtais netikrais bruožais – pilietiškumo, nacionalizmo, žemės, tikėjimo. Šie bruožai per amžius kursto nesantaiką tarp žmonių, o žmonės pykstasi nesuvokdami, kad šios karų, žudymo priežastys yra sukurtos mūsų pačių – tai yra mūsų pačių pasaulio grožio apribojimas.

Mes esam pasaulio, o ne valstybių ar religijų žmonės.

F. Nyčė rašė, kad „*menas yra jau sukurtas – pasaulis yra tam tikra grožio terpė, kurioje gyvename, – nesame tikrieji meno kūrėjai.*” Mes iš pasaulio grožio terpės kuriame savo aplinkos tarpininką, nors galėtumėme suvokti jį kaip absoliutą ir išlaisvėti. Indų filosofija teigia, kad žmogus, kuris yra pasiekęs nirvaną, yra išlaisvėjęs ir vadinamas neribotu žmogumi (ang. *Infinite being*). Tai reiškia, kad *nirvana* yra visiška tolerancija tam, kas veikia pasaulį, neskirstant jo į bruožus, kurie tik mus apriboja. Taigi, menininkas, sukūręs klasiką, yra atsivėręs visuotiniam grožiui, iš kurio visumos formuoja pasaulio vertybinį pamatą ir tai daro struktūruodamas gėrio ir blogio suvokimą, formuodamas ir veikdamas ateities meną ir visuomenę.

Taigi, tapti klasiku reiškia nebūti ribojamam savo noro pritapti, būti pripažintam, o formuoti meną iš kūrėjo dvasinės ir meninės savimonės, kuri, anot K. G. Jungo, gimsta iš kolektyvinės sąmonės mums nežinant. Šia prasme tapti klasiku yra sėkmės reiškinys, priklausantis nuo to, ar busi apdovanotas tokiais specialiais gebėjimais. Taip pat, formuoti savo grožio suvokimą ne aplink asmeniškumą, o žvelgiant į aukštesnę jo būseną – neskirstant reiškinių į gerį ir blogį, o stebint gyvenimą kaip vyksmą, kuriame vyrauja absoliutus grožis.

1 Nietzsche F. Linksmasis mokslas. – Vilnius: Pradai, 1995, p.121.

Literatūra:

A. Andrijauskas. Grožis ir menas. – Vilnius: VDA leidykla, 1996.

J. Baranova, T. Sodeika. Filosofija: žmogus. – Vilnius: Tyto alba, 2007.

L. Donskis. Be pykčio : vienerių metų minčių žemėlapis. – Vilnius: Versus Aureus, 2006.

Gabrielė Butkutė, Emilija Gedminaitė

Kauno „Saulės“ gimnazija

Neringa Zaveckienė, etikos mokytoja metodininkė

Individualybės ir masių santykis

Individas yra visuomenės dalis, nori jis to ar ne. Jis yra priklausomas nuo visuomenės. Kaip individas susigyvena su visuomene, tai jau kitas klausimas. XIX a. amerikiečių filosofas ir poetas Ralfas Valdo Emersonas pasakė: „Išlikti savimi pasaulyje, kuris pastoviai bando tave paversti kažkuo kitu, yra didžiausias pasiekimas“. Vieni maištauja, kiti plaukia pasroviui, tretį laikosi taisyklių ir įstatymų, o dar kiti ignoruoja viską, tiesiog iš taisyklių ir įstatymų stengdamiesi gauti kuo daugiau naudos.

Individualus žmogus pasižymi keliomis raktinėmis charakteristikomis. Viena jų – „Priimk mane tokį, koks esu“. Išlaikydamas tokią gyvenimo poziciją (savo autentiškumą) individas niekada nesijaučia, jog turi vienaip ar kitaip elgtis tam, kad padarytų kam nors įspūdį. Antra – individas yra patenkintas ir pasitikintis savimi. Jis nesigėdija savų trūkumų ir išskirtinių bruožų, taip paversdamas juos savo stiprybe. Galiausiai pagarba ir pasitikėjimas savimi skatina tuos pačius jausmus ir iš pašalinių. Taigi, visos šios charakteristikos padeda išlikti savimi ir nepasiduoti visuomenės spaudimui.

Taip pat itin svarbu yra žinoti, ko nori, ir nesekti paskui „mases“. Elementariausias masiškumo pavyzdys galėtų būti studijos. Prieš keletą metų daug abiturientų masiškai rinkosi teisės studijas, nes tai madinga ir perspektyvu. Tačiau ne vienas jaunuolis studijų pradžioje suprato, jog tai jo nedomina, o pabaigę mokslus, dėl itin didelio teisininkų skaičiaus, negalėjo rasti darbo. Nemaža dalis teisės studijas baigusių jaunuolių ėjo dirbti ne pagal savo profesiją. Žymusis Albertas Einšteinas teigė: „Svarbu skatinti individualumą, nes tik individai gali sugalvoti naujas idėjas“. Tik darydamas tai, kas tau iš tiesų patinka, galėsi tobulėti pats kartu tobulindamas ir savo veiklos sritį.

Dar vienas svarbus aspektas – nepradėti skirstyti visuomenės į MES ir JIE. Toks visuomenės suskirstymas į grupes priveda mus prie katastrofų. Didelių išbandymų baisumai suvienija visuomenę, tačiau mes nepasimokome ir vėl skaldome ją į grupes (pagal įvairius

kriterijus), taip papildami į amžiną vieni kitų nesupratimo ciklą. Frydrichas Nyčė – XIX a. vokiečių filosofas ir rašytojas, vienas žymiausių „gyvenimo filosofijos“ kūrėjų – pasakė, kad „jūs turite savo kelią. Aš turiu savo kelią. O kalbant apie pagrįstą kelią, teisingą kelią – toks neegzistuoja“.

Visuomenė yra sudaryta iš įvairių individų. Tai įgalina nepamiršti, jog kiekvienas mūsų galime būti visuomenės kūrėjas ar griovėjas. Būtų tobula, jeigu pavyktų sukurti tik kūrėjų visuomenę. Esame priversti prisiminti, kad ne tik aplinka daro įtaką asmeniškai tau, bet ir tu darai įtaką jai.

Apibendrinami galime teigti, kad iš esmės individo santykis su visuomene yra pulsuojančias. Jis kinta, nėra stabilus priklausomai nuo aplinkybių, kuriose individas atsiduria, nuo jo vertybinės orientacijos, nuo jo požiūrio į save ir kitą. Drįstume teigti, kad žmogaus ir visuomenės santykį lemia laikmečių suformuotos visuomenės normos, kurias individas priima arba ignoroja.

Literatūra:

1. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas / vyriausiasis redaktorius Stasys Keinys. – 7-as patais. ir papild. leid. – Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2012.
2. Baranova J. Filosofinės etikos chrestomatija. – Vilnius: Alma littera, 1998.
3. <http://mokslai.lt/referatai/psichologija/individas-ir-visuomene.html>
4. <http://versijos.lt/laisvas-individas-ir-suvienytas-pasaulis-du-nesuderinami-siekiai/>
5. <http://mokslai.lt/referatai/istorija/aristotelio-etika.html>
6. http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LB00/Aristotelis._Nikomacho_etika.LB0301.pdf
7. <http://www.goodreads.com/quotes/tag/individuality>

Kipras Zabeliauskas

Kauno Antano Smetonos gimnazija

Kristina Statkutė, istorijos mokytoja metodininkė

Lyderis, lyderystė ir jos raiškos formos: tyrimo, atlikto Antano Smetonos gimnazijoje, pristatymas

Raktiniai žodžiai: lyderis, lyderystė, iniciatyva, gimnazija.

Lyderystė – tai kūrybinė ir dvasinė galia, kai lyderiui paklūstama, ne todėl, kad privaloma, o todėl, kad to norima, ko pasekmėje lyderystė geriausiai atsiskleidžia kaip trijų elementų sąveika: lyderis, sekėjas, kontekstas. Lyderių iniciatyvų ir organizacijos kultūros sąsajų tyrimu, šiuolaikinėje besimokančioje organizacijoje buvo siekiama įvertinti, kaip šiuolaikinėje bendrojo ugdymo mokykloje lyderių iniciatyvos daro įtaką organizacijos kultūrai ir kokios kompetencijos, savybės yra būdingos lyderiams.

Pranešimo tikslas – pristatyti Kauno Antano Smetonos gimnazijoje atlikto tyrimo „Lyderis, lyderystė ir jos raiškos formos gimnazijoje“ rezultatus.

Tyrimo tikslas: išsiaiškinti, kokios lyderio savybės gimnazistams yra svarbios, kokius asmenis jie laiko tikrais lyderiais, kaip lyderystė veikia gimnazijos veiklą, jos kultūrą.

Tyrimo uždaviniai:

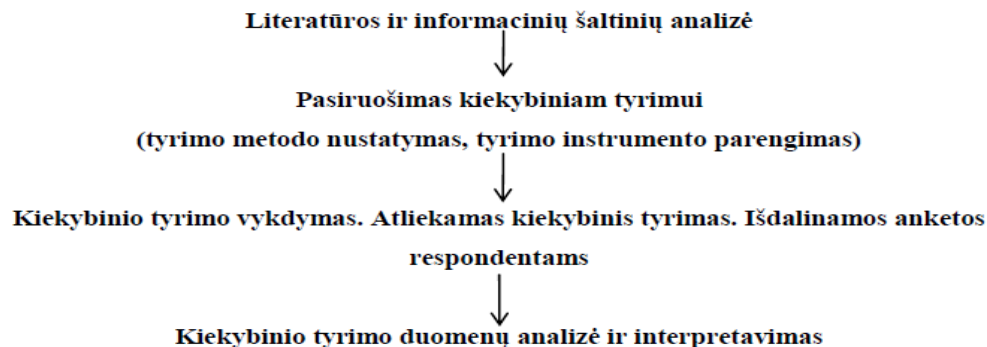
1. Išsiaiškinti, kas, respondentų nuomone, yra lyderis, kokiomis savybėmis jis turi pasižymėti;
2. Išanalizuoti lyderių įtakas gimnazijos organizacijos kultūrai;
3. Išsiaiškinti, kokius mokytojus ir gimnazistus respondentai laiko lyderiais ir dėl kokių priežasčių.

Tyrimo metodai:

- Kiekybinis tyrimas – apklausa raštu. Parengta anketa gimnazijos mokiniams.
- Apklausos raštu statistinė duomenų analizė, apibendrinimas.

- Tyrimo duomenų analizė atlikta taikant Excel, SPSS Statistics 19 programinę įrangą.

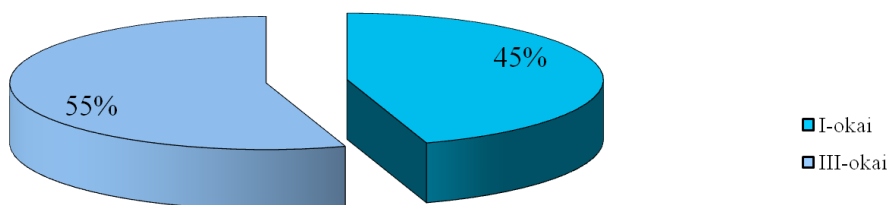
Tyrimo proceso logika pavaizduota 1 paveiksle:

1 pav. Tyrimo proceso logika

Tyrimo metu laikomasi anonimiškumo bei konfidencialumo principų, kurie yra vieni pagrindinių mokslinių tyrimų etikos aspektų. Taip pat laikomasi sąžiningumo principo, todėl gautų duomenų analizėje pateikti tie, kurie gauti iš tikrųjų, nebandant nuslėpti nepageidaujamų duomenų.

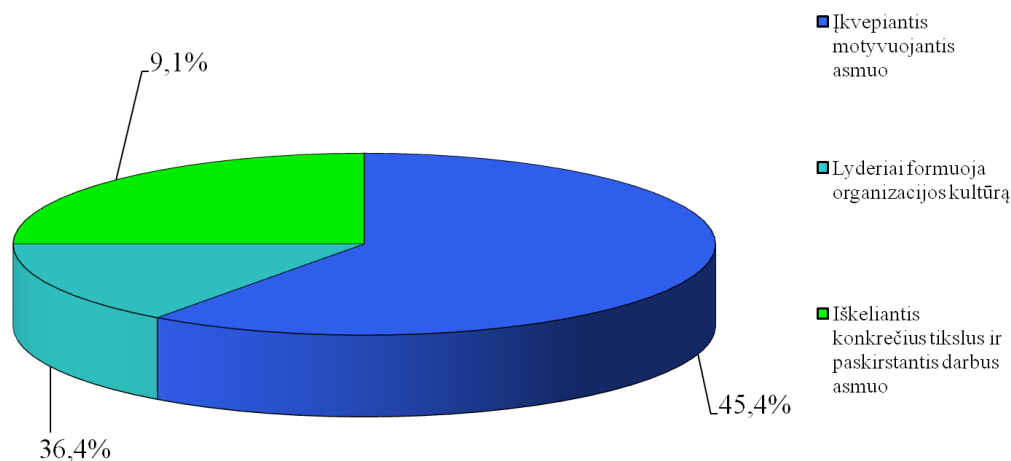
Kauno Antano Smetonos gimnazijoje šiais metais mokosi 172 I ir III klasių gimnazistų. Iš jų tyrime dalyvavo 80 gimnazistų (46,5%).

2 pav. Tiriamieji

Vienas iš pagrindinių lyderių iniciatyvų ir organizacijos kultūros sąsajų tyrimo šiuolaikinėje besimokančioje organizacijoje tikslų – išsiaiškinti, kaip tyrimo dalyviai

suvokia lyderystę, lyderį bei kokios lyderių savybės jiems atrodo svarbiausios mokyklos gyvenimo gerinimui. Atsižvelgiant į tai, respondentų buvo klausiama, kas, jų nuomone, yra lyderis?

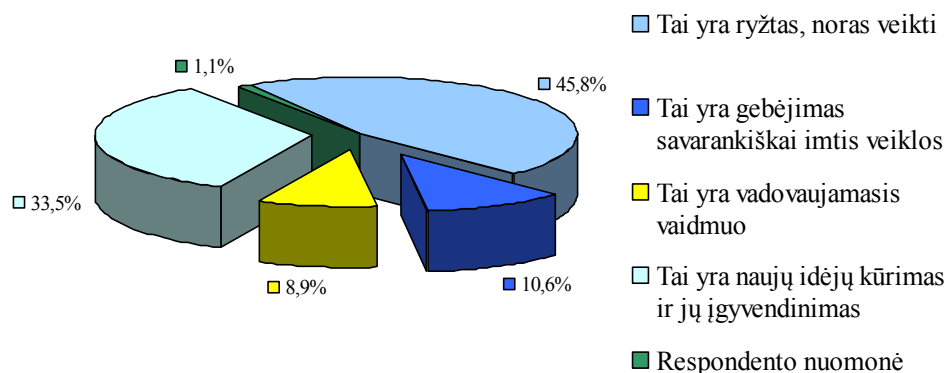
3 pav. Lyderio apibūdinimas

Žemiau esančioje lentelėje pateikiami respondentų atsakymų dažniausi pasirinkimai, jų procentinis įvertis ir moda (1 lentelė).

Teiginys	Procentai	Moda (Mo)
Vizijos turėjimas (idealizuoto tikslo žadančio geresnę ateitį)	52,5	4
Iniciatyvumas	51,4	4
Komunikabilumas	50,3	5
Principingumas	45,3	4
Energingumas	51,4	4
Kūrybiškumas	52,5	5
Lankstumas	48,0	4
Atsakomybės prisiėmimas	52,0	5
Įžvalgumas	49,7	5
Tolerantiškumas	48,6	4
Nuodugnus išmanymas tos srities, už kurią yra atsakingas	49,7	5

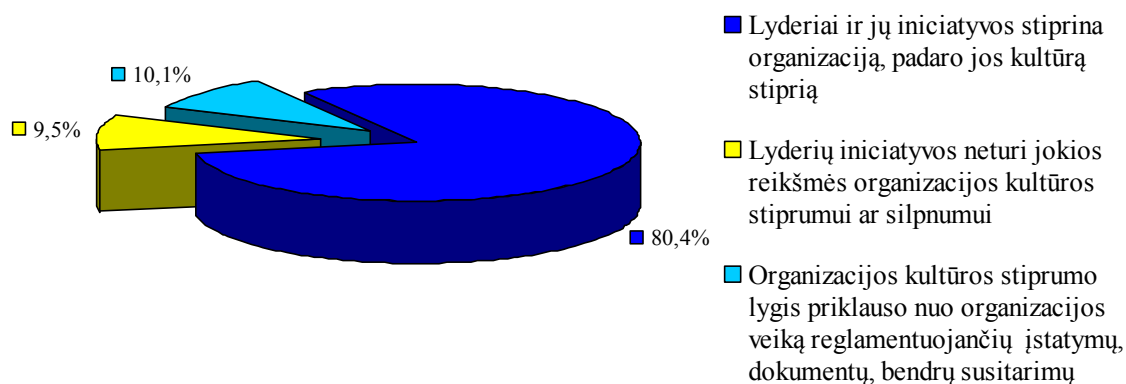
Kaip matyti žemiau esančiame paveiksle, respondentų tarpe vyrauja nuomonė, kad iniciatyva yra „ryžtas, noras veikti, sumanymas, kokios nors veiklos pradėjimas“ – net 45,8 proc. pasirinko šį apibūdinimą. 33,5 proc. apklaustųjų iniciatyvą supranta kaip naujų idėjų kūrimą ir norą ir/ar gebėjimą jas įgyvendinti. Labai mažas kiekis apklaustųjų pritaria nuomonei, kad iniciatyva „yra gebėjimas savarankiškai imtis ką atlikti“ – 10,6 proc. ir tik 8,9 proc., sutinka, kad tai „yra vadovaujamasis vaidmuo, aktyvumas, pirmavimas ką nors darant, vykdanč“.

1,1 proc. tyrimo dalyvių įvardijo, kad iniciatyvai apibūdinti jiems tinka visi variantai.

4 pav. Iniciatyvos apibūdinimas

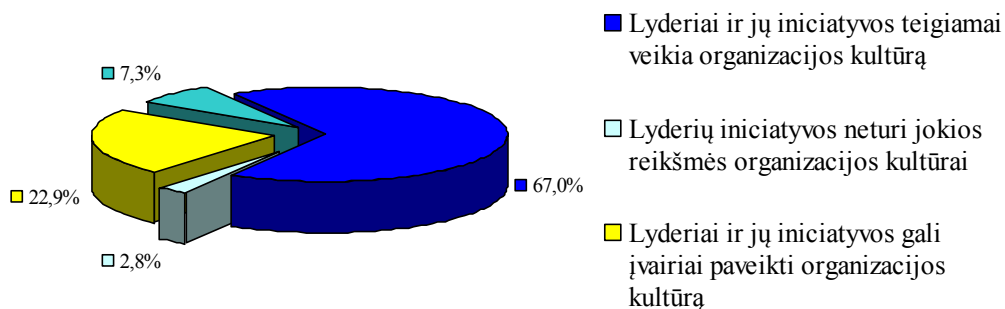
Vienas iš pagrindinių tyrimo tikslų – ištirti, kokios yra lyderių iniciatyvų ir mokyklos kultūros sąsajos. Šiam tikslui pasiekti susikoncentruota ties tuo, kaip lyderiai ir jų iniciatyvos veikia organizacijos kultūrą. Vienas iš pagrindinių klausimų siekiant atskleisti lyderių iniciatyvų ir organizacijos kultūros sąsajas yra kaip lyderiai ir jų iniciatyvos daro įtaką organizacijos kultūrai? Absoliuti dauguma respondentų sutinka su teiginiu, jog „lyderiai ir jų iniciatyvos stiprina organizaciją, padaro jos kultūrą stiprią, optimizuoja organizacijos veiklą, gerina organizacijos gyvenimo kokybę“ – net 80,4 proc. (žr. 5 pav.).

5 pav. Lyderių iniciatyvų įtaka organizacijos kultūrai

Tik mažoji dalis respondentų sutinka su teiginiu, kad „*lyderių iniciatyvos neturi jokios reikšmės organizacijos kultūros stiprumui ar silpnumui. Organizacijos kultūros stiprumo lygis priklauso nuo absoliučiai visų organizacijos narių įnašo*“ – 9,5 proc., bei jog „*organizacijos kultūros stiprumo lygis priklauso ne nuo lyderių ir jų iniciatyvų, bet nuo organizacijos veiką reglamentuojančių įstatymų, dokumentų, bendrų susitarimų*“ – 10,1 proc.

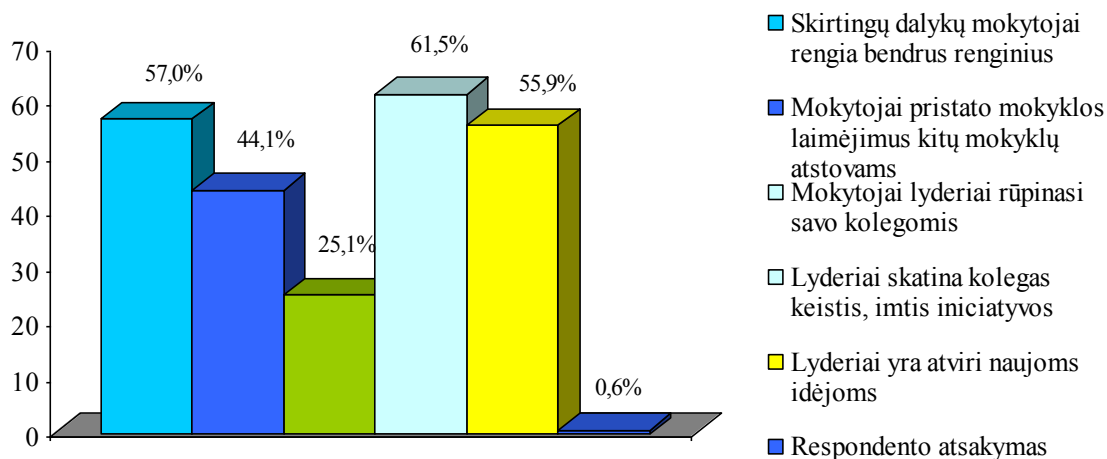
Kaip lyderiai ir jų iniciatyvos veikia konkrečią mokyklą, jos kultūrą, yra labai aktualus klausimas. Išskiriama, kad lyderiai ir jų iniciatyvos gali įvairiai veikti organizacijos kultūrą esant vienokiom ar kitokiom sąlygom. Todėl respondentų buvo prašoma pasirinkti jų nuomonę apie lyderius ir jų iniciatyvas atspindintį variantą. Net 67,0 proc. respondentų sutiko, kad „*lyderiai ir jų iniciatyvos teigiamai veikia organizacijos kultūrą, padeda optimizuoti organizacijos veiklą, efektyviau siekti užsibrėžtų rezultatų, gerina organizacijos gyvenimo kokybę*“, o 22,9 proc. apklaustųjų pripažino, kad „*lyderiai ir jų iniciatyvos gali įvairiai paveikti organizacijos kultūrą, tiek ją patobulinti, tiek sugriauti*“ ir tik 7,3 proc. apklaustųjų sutinka, kad „*lyderiai yra mokyklos veidas, nuo kurių didžiąja dalimi priklauso mokyklos statusas rajone, jos išskirtinumas*“.

6 pav. Lyderių ir jų iniciatyvų poveikis organizacijai ir jos kultūrai

Tik mažoji apklaustųjų dalis, patvirtindami, kad mokykla priklauso nuo jos veiklą reglamentuojančių įstatymų, dokumentų ir bendrų susitarimų, pažymėjo, kad „*lyderių iniciatyvos neturi jokios reikšmės organizacijos kultūrai, jos formavimui, darbo kokybei, užsibrėžtų tikslų siekimui*“ – 2,8 proc.

Vienu iš svarbiausių tyrimo klausimų buvo „*kokios lyderystės iniciatyvos veikia mokyklos kultūrą*“. Respondentų buvo prašoma pažymėti kelis jiems svarbius variantus. Respondentų pasirinkimai pateikiami žemiau esančiame paveiksle.

7 pav. Lyderių iniciatyvos, veikiančios mokyklos kultūrą

Taigi, kaip tris svarbiausias lyderystės iniciatyvas, kurios veikia mokyklos kultūrą, mokiniai įvardijo šias: „*lyderiai skatina kolegas keistis, imtis iniciatyvos*“ – 61,5 proc., „*skirtingų dalykų mokytojai rengia bendrus renginius*“ – 57,0 proc. ir „*lyderiai yra atviri naujoms idėjoms*“ – 55,9 proc. Tai, kad „*mokytojai pristato mokyklos laimėjimus kitų*

mokyklų atstovams, bendruomenei, visuomenei“ respondentų nuomone, yra iniciatyva, kuri mažiau veikia mokyklos kultūrą – 44,1 proc. Mokytojų lyderių rūpinimasis savo kolegomis mokinių nėra išskiriama kaip svarbi iniciatyva, veikianti mokyklos kultūrą – tik 25,1 proc. respondentų ši iniciatyva yra svarbi.

IŠVADOS

1. Lyderis Kauno Antano Smetonos gimnazistų yra suvokiamas kaip asmuo, kuris įkvepia, motyvuoja, geba daryti įtaką, skatina judėti pirmyn, generuoja idėjas, gerbia kitus, todėl efektyvi gimnazijos veikla neįsivaizduojama be tikro lyderio – tiek formalaus, tiek neformalaus.

2. Kauno Antano Smetonos gimnazijoje, gimnazistų nuomone, gimnazijos vadovybės, t.y. formalių lyderių paskatinimas neformaliems lyderiams, moralinis palaikymas, lojalumas, įtraukimas į mokyklos veiklą, sudaro realias prielaidas stiprinti organizacijos kultūrą ir skatinti neformalių lyderių iniciatyvas.

3. Kauno Antano Smetonos gimnazistų tarpe iniciatyva yra suprantama labiau kaip ryžtas, noras veikti, atitinkamų veiklų pradėjimas, bet mažiau kaip naujų idėjų kūrimas, noras ir gebėjimas jas įgyvendinti. Svarbiausios lyderystės iniciatyvos yra suvokiamos kaip lyderių įtaka kitiems asmenims, jų skatinimas keistis, imtis iniciatyvos, skirtingų dalykų mokytojų organizuojami bendri renginiai bei formalių ir neformalių lyderių atvirumas naujoms idėjoms.

4. Kauno Antano Smetonos gimnazijoje lyderių iniciatyvų ir organizacijos kultūros sąsajos yra suvokiamos kaip labai glaudus nario ir bendruomenės abipusis ryšys, išreikštas bendradarbiaujant administracijai, mokytojams ir visai mokyklos bendruomenei.

5. Kauno Antano Smetonos gimnazijoje organizacijos kultūra suvokiama kaip esminių vertybių sistema, kuria vadovaujasi organizacija ir kuri yra pripažįstama organizacijos narių, daro įtaką narių elgesiui, yra palaikoma organizacijos istorijų, mitų, pasireiškia per tradicijas, ceremonijas, ritualus, komunikaciją, ryšį su mokiniiais, mokinių tėvais,

bendruomene ir kitomis mokyklomis bei per gimnazijos darbuotojų elgesį, jų lojalumą, rodomą organizacijai.

6. Kauno Antano Smetonos gimnazistų nuomone, tik turintys viziją, kūrybiški, atsakingi formalūs ir neformalūs lyderiai, optimizuoja mokyklos organizacijos veiklą, prisideda prie efektyvesnio užsibrėžtų rezultatų siekimo, gerina mokyklos gyvenimo kokybę ir veikia organizacijos kultūrą. Bendradarbiavimas ir komunikacija yra pagrindiniai lyderystės raiškos ir besimokančios organizacijos kultūros elementai, darantys įtaką švietimo organizacijai.

Rekomendacijos mokytojams:

1. Būti aktyvesniais, nes jie yra pavyzdys mokiniams.
2. Aktyviau įtraukti į mokyklos gyvenimą mokinius ir jų tėvus, mokyklos bendruomenę, skatinti kitų iniciatyvas savo pačių geru pavyzdžiu.

Literatūra:

1. Ališauskas R. *Lyderystės vystymosi mokykloje modelis*. – Vilnius. 2012.
2. Dukynaitė R. *Lyderystė. Sampratos, klasifikacijos, požymiai*. – Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla. 2015.
3. Jonušaitė S., Žvirdauskas D. Kokia gali būti lyderystė? Iš *Lyderių laikas*. (p. 6-9). Švietimo aprūpinimo centras. 2007.
4. Kardelis K. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. 2-asis pataisytas ir papildytas leidimas. Kaunas. 2002.
5. Nedzinskaitė R. Mokytojas lyderis – visuomenės varomoji jėga. *Švietimo problemos analizė, balandis, Nr. 1(87)*, p. 1-7. 2013.
6. Northouse P.G. *Lyderystė: teorija ir praktika*. – Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2009.
7. Simonaitienė B. *Mokyklos – besimokančios organizacijos vystymas*. – Kaunas: Technologija. 2007.
8. Šilingienė V. *Lyderystė*. – Kaunas: Technologija. 2012.
9. Šimanskienė L. *Organizacijos kultūros diagnostavimo metodika*. – Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla. 2008.

Turinys

Vera Vasiljeva. Žmogaus būtis mūsų Žemėje. – 5 psl.

Kristina Statkutė. Koks turi būti tikrasis lyderis? – 7 psl.

Emilija Bartkutė, Violeta Eizentaitė. Kūryba kaip savęs atradimo būdas ir savirealizacija. – 10 psl.

Mykolas Mockus. Intelektualumas – įgimtas ar įgytas. – 16 psl.

Urtė Čaplikaitė, Nerijus Babrauskas. Individualybės ir masių santykis. – 19 psl.

Justina Vaitkutė, Rūta Zlatarinskaitė. Ką reiškia būti lyderiu? – 23 psl.

Lukas Nagelė, Rokas Žvirblis. Individualybės ir masės santykis. – 26 psl.

Tautvydas Kiršys. Kaip tampama klasikų? – 29 psl.

Gabrielė Butkutė, Emilija Gedminaitė. Individualybės ir masių santykis. – 33 psl.

Kipras Zabeliauskas. Lyderis, lyderystė ir jos raiškos formos. – 36 psl.

„ŽMOGAUS KAIP INDIVIDUALYBĖS VAIDMUO VISUOMENĖJE“
Respublikinė mokslinė-praktinė konferencija

Kauno švietimo skyrius

Kauno etikos mokytojų metodinis būrelis

Vdu socialinių mokslų fakultetas
Edukologijos katedra

Viršelio foto – Vera Vasiljeva

Spausdino
Kauno MTKC
Techninis skyrius
A.Mickevičiaus g. 2, Kaunas

